

dr hab. Ewa Maria Marciniak
Instytut Nauk Politycznych WNPiSM, UW
e.marciniak@uw.edu.pl

Warszawa, 03.01.2019r.

Ocena dorobku naukowego i recenzja osiągnięcia naukowego

dr Agnieszki Węglińskiej

sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce

Informacje ogólne

Dr Agnieszka Węglińska jest absolwentką filologii polskiej na Uniwersytecie Wrocławskim oraz doktorem nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce. Stopień doktora uzyskała na podstawie pracy ***Brytyjski model mediów publicznych*** (promotor prof. Beata Ociepka).

Po ukończeniu studiów Habilitantka pracowała jako nauczyciel języka polskiego a od 2006 roku jest związana z Dolnośląską Szkołą Wyższą, Instytutem Dziennikarstwa, Komunikowania i Technologii Mediów, gdzie pracuje na stanowisku adiunkta.

Ocena publikacji wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe

Habilitantka jako swoje główne osiągnięcie naukowe wskazała monografię *Dziennikarze telewizji publicznej w Polsce – między polityką, misją a rynkiem*. Wydawnictwo Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2018, s. 284.

Wskazana do oceny monografia odnosi się do istotnej i aktualnej problematyki z punktu widzenia nauk o polityce, zwłaszcza jeśli dostrzeże się wagę systemu komunikowania politycznego jako elementu systemu politycznego. Ogólnie rzecz ujmując monografia ta traktuje o roli mediów publicznych w systemie demokratycznym. Zagadnienia te nabierają dużego znaczenia jeśli uwzględni się zjawiska medializacji polityki i polityzacji mediów. Dr Agnieszka Węglińska słusznie zauważa, że istotnym elementem działania mediów publicznych są dziennikarze, których poziom autonomii i stopień niezależności sprzyja realizacji zadań publicznych, czyli misji.

Zaznaczone w tytule pracy dylematyczne ujęcie przedmiotu badań (między polityką, misją i rynkiem) wydaje się kluczowe w kontekście rozstrzygnięć odnoszących się do roli dziennikarzy telewizji publicznej. Tytuł wskazuje też na istniejące podstawowe napięcia we współczesnej komunikacji politycznej, kształtowane przez kontekst kulturowy, rynkowy, technologiczny i polityczny. Zatem sam pomysł napisania książki będącej rodzajem diagnozy a także próbą wyjaśnienia pozycji dziennikarzy w mediach publicznych, określenie przestrzeni, w której funkcjonują uznają za niezwykle trafny i oryginalny.

Przedstawiona do recenzji monografia istotnie uzupełnia więc refleksję naukową oraz aktualizuje wiedzę w tym zakresie. Ponadto, podjęcie tej problematyki należy uznać za zasadne ze względu na jej poznawczy, dydaktyczny oraz utylitarny aspekt. Dodatkowo w sprzyjających okolicznościach recenzowana książka mogłaby mieć znaczący walor aplikacyjny.

Oryginalne spojrzenie Autorki polega na umieszczeniu badań w szerszym kontekście – analizy systemów medialnych a zwłaszcza modeli mediów publicznych w niektórych krajach europejskich, powiązaniu problematyki funkcjonowania mediów publicznych z kontekstem kulturowym, technologicznym i ekonomicznym.

Można z całą pewnością powiedzieć, że problematyka badawcza podjęta przez Habilitantkę **mieści się w obszarze badań nauk o polityce**. Habilitantka proponuje ciekawe rozważania odnoszące się do wieloaspektowej diagnozy sytuacji dziennikarzy telewizji publicznej w Polsce, co należy uznać za istotne uzupełnienie literatury przedmiotu. Zatem moje ogólne uwagi co do zasadności podjęcia wskazanej problematyki są w pełni pozytywne.

Metodologia badań

Autorka prezentuje w swoich badaniach tezę, że dziennikarze TVP SA podlegają oddziaływaniom przedstawicieli klasy politycznej oraz rynku, wynika to z wadliwego ustawodawstwa, braku kultury politycznej, braku sprawnie działających uregulowań wewnętrznych oraz samej formacji dziennikarzy.

Tak sformułowana teza oraz dodatkowo problemy badawcze w postaci pytań dobrze określają kierunki myślenia i badania Habilitantki. Świadczą też o dobrym rozpoznaniu badanej problematyki i zdolności do jej niuansowania. Owo niuansowanie odnosi się do sformułowania precyzyjnych pytań badawczych – do części teoretycznej a następnie do części empirycznej pracy. Zabieg ten uznaję za poprawny metodologicznie, aczkolwiek niekonieczny, bowiem charakter pytań badawczych wystarczająco dobrze różnicuje materię, do której się odnoszą - teoretyczną od empirycznej.

Pytania badawcze odzwierciedlają problematykę badań, zaś sposób ich sformułowania – otwarty a nie zamknięty, dopełniający a nie rozstrzygający znacząco wpływa na konstruowanie i logikę wyводу. Sytuuje też prowadzone badania w nurcie jakościowym, trudnym do konceptualizacji i wywołującym różnorodne kontrowersje co do prawomocności wnioskowania. Tym bardziej należy docenić podjęty przez Autorkę wysiłek poznawczy i metodologiczny.

W procesie badań Habilitantka zastosowała zróżnicowane podejścia i metody badawcze. Jak sama deklaruje, „należy analizować dziennikarzy z perspektywy

politologicznej, gdyż stanowią kluczowy czynnik komunikowania o polityce” . To nieco enigmatyczne sformułowanie jest konkretyzowane poprzez odwołanie się do instrumentarium badawczego komunikacji politycznej – i słusznie, ponieważ ta kształtująca się pręźnie subdyscyplina czerpie swój potencjał zarówno z nauk o polityce, jak i nauk o mediach. Stąd uzasadnione jest w pracach na styku tych dwóch dyscyplin wykorzystywanie ich możliwości metodologicznych i teoretycznych. Co też Autorka czyni.

Sądzę, że Habilitantka stosuje podejście systemowe, (choć tego wprost nie deklaruje) które należy uznać za zasadne. Habilitantka pisze, że należy analizować organizację publiczną w kontekście otoczenia politycznego, np.: partii politycznych, liderów opinii publicznej , organizacji międzynarodowych i pozarządowych.

Uznać zatem należy, że jest to podejście adekwatne do specyfiki metodologicznej nauk o polityce. Ponadto, Autorka konsekwentnie stosuje w empirycznej części książki podejście wynikające z teorii ugruntowanej. W toku wywiadów indywidualnych w wystarczającym stopniu osiąga nasycenie teoretyczne kategorii, poprzez które diagnozuje i wyjaśnia sytuację dziennikarzy telewizji publicznej. Dobór próby badawczej jest właściwy, choć liczba osób badanych – 24 może budzić pewien niedosyt i dyskusję zwolenników i przeciwników badań jakościowych. Należę do tych badaczy, którzy akceptują badania jakościowe z ich zaletami i ograniczeniami oraz wnioskowaniem odnoszącym się jedynie do badanej populacji.

Zatem, procedura postępowania i opis wyników badań – poprawne. Świadomość metodologiczna oraz samodzielność poznawcza Habilitantki nie budzą żadnych zastrzeżeń, zaś **stosowana przez Nią metodologią badań jest właściwa dla nauk o polityce.**

Dr Agnieszka Węglińska wykorzystuje swoich badaniach aparaturę pojęciową adekwatną do dziedziny nauk społecznych w zakresie nauki o polityce. W mojej opinii kategorie i pojęcia są dobrze zinterioryzowane, wykorzystywane z pełną

świadomością ich znaczenia. Habilitantka konceptualizuje też pojęcia i kategorie, nadając im zaktualizowany, nowy sens. Dotyczy to zwłaszcza refleksji wokół redefinicji misyjności nadawcy publicznego.

Struktura pracy

Przedłożona do recenzji monografia składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, aneksu i uporządkowanej bibliografii.

Oceniając strukturę pracy, wskazać należy na jej koherentny charakter oraz względną proporcjonalność treści w poszczególnych rozdziałach. Wstęp zawiera niezbędne informacje odnoszące się do celów badań (analiza pracy dziennikarzy TVP SA jako grupy zawodowej w kontekście realizacji zadań publicznych zapisanych w Ustawie o radiofonii i telewizji oraz dokumentach wewnętrznych stacji), tezy (przytaczana wyżej) i jedenaście pytań badawczych. Pytania badawcze – jak już wspomniałam - są sformułowane w sposób klarowny, odzwierciedlają przyjęty przez Autorkę tok rozumowania naukowego. Świadczą też o rozpoznaniu przedmiotu badań i dotychczasowego stanu badań i ich rezultatów.

We wstępie Habilitantka określa pole badawcze, wyjaśnia własne intencje, przedstawia też argumenty i kontrargumenty odnoszące się do modeli i funkcjonowania mediów publicznych w systemach demokratycznych, streszcza poszczególne rozdziały, wskazuje na bazę źródłową badań. Wskazuje też na pewne ograniczenia wynikające z przyjętej procedury badawczej, w tym liczby badanych osób oraz czasu badań. Zatem wstęp spełnia wszelkie kryteria poprawności metodologicznej.

W rozdziale pierwszym Habilitantka podejmuje kwestie teoretyczne, odnosząc się szczegółowo do sposobów definiowania mediów publicznych, zmian w funkcjonowaniu mediów publicznych w kontekście technologicznym oraz redefiniuje pojęcie misji publicznej. Interesującym aspektem tych rozważań jest odniesienie do koncepcji przemysłów kreatywnych, która wyrasta z kolei z koncepcji przemysłów kulturowych.

W rozdziale drugim dr Węglińska wskazuje na dynamikę kształtowania mediów publicznych w Europie, co daje jej możliwość zarysowania systemowego tła dla analiz polskiego przykładu. Co istotne, Autorka konsekwentnie wykorzystuje w swoich badaniach popularne dzisiaj w nauce modele zarządzania mediami Hallina i Manciniego. Pierwszy i drugi rozdział mają charakter systematyzujący problematykę, nie mniej nie jest to zwykła rekonstrukcja dorobku uczonych, lecz udana i wskazująca na umiejętne i twórcze selekcjonowanie materiału naukowego analiza i synteza. Dzięki temu Autorka konsekwentnie prowadzi czytelnika przez meandry funkcjonowania mediów publicznych w kontekście ich misyjności, udowadniając przy tym korelacje między systemami medialnymi a systemem politycznym.

Taka kompozycja i zawartość merytoryczna dwóch rozdziałów umożliwiają efektywne osiągnięcie założonych celów badań i rozwiązania problemów badawczych. Warto podkreślić, że rozdziałach teoretycznych monografii Autorka prezentuje znakomitą znajomość problemów, odwołuje się do kluczowych pozycji literatury polskiej i zagranicznej. Wykorzystana w tej części literatura jest zasadniczo reprezentatywna i w sposób adekwatny wykorzystana w recenzowanej monografii. Nie mam żadnych uwag do literatury z zakresu mediów publicznych w ujęciu systemowym czy funkcjonalnym, (obszar komunikowania politycznego), do pozycji metodologicznych z obszaru teorii ugruntowanej (obszar metodologiczny). Choć można było w większym stopniu odnieść się do filozofii badań jakościowych, odwołując się choćby do Uwe Flicka. Mój niedosyt budzi niewielka obecność literatury *stricte* politologicznej, a można było w większym stopniu sięgać do naukowej twórczości np. A. Antoszewskiego, M. Karwata i J. Garlickiego (choć jedna pozycja tego autora jest cytowana).

Druga część książki – trzeci i czwarty rozdział są wprowadzeniem do badań i rekonstrukcją badań przeprowadzonych przez dr Węglińską wśród dziennikarzy telewizji publicznej. W rozdziale trzecim Autorka opisuje i analizuje polskie media publiczne w otoczeniu politycznym i prawnym. Wykazuje, że istotny wpływ na kształtowanie polskiego systemu medialnego miały dwa elementy:

poziom kultury politycznej i „działania klasy politycznej” – jak sama to określa. W tym rozdziale jest wyraźne odniesienie do tytułowego dylematu: dziennikarze między polityką, misją i rynkiem. Konkluzje Autorki konstruowane są wokół polityzacji mediów, co Jej zdaniem wiąże się z niskim poziomem kultury politycznej. Oddziaływanie ze strony rynku przejawia się w komercjalizacji i tabloidyacji, które wynikają też z modelu finansowania telewizji. Trudno się nie zgodzić z ustaleniami Habilitantki, że polski model funkcjonowania telewizji zbliżony jest do *modelu rządowego* (w ujęciu Hallina i Manciniego).

Najbardziej interesujące są ustalenia badawcze dr Agnieszki Węglińskiej będące wynikiem procesu badawczego. Są na tyle istotne, że można je uznać za **oryginalne w naukach o polityce**. Habilitantka wykazała, jak dziennikarze rozumieją swoje zadania misyjne. W szczególności zdiagnozowała jedenaście kategorii, przez pryzmat których owa misyjność jest rozumiana. Są to: różnorodność, obiektywizm, odpowiedzialność dziennikarska, edukowanie, poczucie wspólnoty, identyfikacja z firmą. Ponadto w zawodzie dziennikarza istotne okazały się relacje międzypokoleniowe, transfer wiedzy i kompetencji. Zauważono również znaczenie zmiany technologicznej, z którą wiąże się kreatywność i wysoki poziom pracy. Habilitantka w swoich badaniach wskazała również na zjawiska negatywne w opinii badanych dziennikarzy: tabloidyację i komercjalizację oraz polityzację mediów. Swoje ustalenia badawcze dr Węglińska opatruje szczegółowym naukowym komentarzem autorskim oraz ilustruje licznie cytowanymi wypowiedziami badanych dziennikarzy. Zaprezentowane badania, jak określa Habilitantka „mają charakter pionierski”. Rzeczywiście i istotnie uzupełniają obecne w literaturze przedmiotu badania ilościowe nad polskimi dziennikarzami. I w tym sensie stanowią nowe ujęcie znaczenia nadawcy publicznego w perspektywie wzajemnych relacji między nim a otoczeniem polityczno- gospodarczym.

Recenzowana monografię dopełnia zakończenie, w którym Autorka podsumowuje własne rozważania, wskazując jednocześnie na możliwe kolejne tropy i kierunki badań.

Zaprezentowana bibliografia jest zasadniczo reprezentatywna dla przedmiotu badań, jest obszerna – 214 pozycji plus kilkadziesiąt źródeł internetowych, jest sporządzona rzetelnie, zgodnie z regułami.

Reasumując, wskazać należy, iż Habilitantka wykazuje się znajomością literatury przedmiotu, prezentuje ustrukturyzowaną, analityczną oraz komparatystyczną znajomość zagadnień, ważnych z punktu widzenia jej badań zaprezentowanych w monografii i artykułach.

Biorąc pod uwagę powyższe, konstatuję, iż **Agnieszka Węglińska wnosi wkład w badania nad komunikacją polityczną w aspekcie mediów publicznych. Eksplorowana problematyka jest oryginalna i przede wszystkim istotna ze względu na poszerzanie przedmiotu badań w zakresie nauki o polityce, inicjuje i wzbogaca refleksję na temat znaczenia dziennikarzy jako elementu systemu mediów publicznych w Polsce.**

Przedstawioną do oceny monografię należy uznać za osiągnięcie naukowe, o którym mowa w obowiązujących przepisach prawa.

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Doktor Agnieszka Węglińska – jak deklaruje - jest autorką 13 publikacji w pracach zbiorowych i czasopismach. Wskazuje, że głównym obszarem jej zainteresowań jest komunikowanie polityczne a także badania z zakresu marketingu internetowego i BiG Date.

Jest współredaktorem 4 prac zbiorowych, *Telewizja internetowa i granice mediów posttelewizyjnych* (2013), *Transformacje społeczne w Polsce na tle Europy – nowoczesność, media i kultura materialna* (2015) oraz w języku angielskim *New*

media in popuworld: tools, threats and social phenomena (2016), *Big data, digital marketing and trendwatching* (2018). Habilitantka publikowała w Polsce, Japonii, Wielkiej Brytanii i Czechach. Łącznie jest autorką, współautorką lub współredaktorką 30 publikacji.

Habilitantka odbyła dwumiesięczny staż naukowo-dydaktyczny w Glasgow w Center Central and East European Studies, Schol of Social and Political Science w 2014 roku.

Wyniki swoich badań Habilitantka prezentowała na licznych konferencjach o zasięgu krajowym i międzynarodowym, wygłosiła 7 referatów w języku angielskim i 25 w języku polskim. W tym zakresie Jej aktywność naukowa wykracza poza przyjęte standardy .

Dr Węglińska kierowała pięcioma wewnętrznymi grantami wydziałowymi. Podkreślić należy, że obszary zainteresowań badawczych Habilitantki są kompatybilne z zakresem przedmiotowym osiągnięcia głównego, co świadczy o systematycznym i konsekwentnym rozwoju naukowym.

Przedłożony do oceny dorobek jakościowo jest na zadowalającym poziomie merytorycznym i metodologicznym. Można ponadto, zauważyć proporcjonalne rozłożenie aktywności Habilitantki w czasie.

Ważną częścią aktywności naukowej dr Węglińskiej jest aktywność międzynarodowa, począwszy od stażu, poprzez wizyty naukowe, po konferencje i publikacje. Habilitantka trzykrotnie była uczestnikiem programu Erasmus Teaching Staff Mobility.

Wskazuje to na spore doświadczenie i budowanie własnego profilu naukowego w różnych kulturach organizacyjnych i naukowych. Uznaję ten fakt za niewątpliwy atut dr A. Węglińskiej.

Za działalność naukową (międzynarodową) i dydaktyczną Habilitantka w 2017 roku została nagrodzona przez Rektora i Prezydenta Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.

Reasumując, **aktywność naukowa dr Agnieszki Węglińskiej jest bogata, różnorodna pod względem jakościowym i jako taką należy ją ocenić wysoko.**

Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego

W dorobku dydaktycznym dr Agnieszki Węglińskiej znajduje się wiele ciekawych i różnorodnych przedmiotów, o charakterze ćwiczeń, warsztatów, konwersatoriów i wykładów, które prowadziła w języku polskim i angielskim. Są to przedmioty politologiczne i medioznawcze.

Ponadto, Habilitantka wypromowała 62 licencjatów, w tym 15 wyróżnionych, 43 magistrów, w tym 11 wyróżnionych. Była też recenzentką 70 prac licencjackich i magisterskich. Sprawuje funkcję tutora, jest opiekunem koła naukowego i praktyk studenckich na specjalności w języku angielskim i polskim. Z przedstawionych danych wylania się więc sylwetka niezwykle aktywnego nauczyciela akademickiego, badacza i dydaktyka.

Dr Agnieszka Węglińska jest promotorem pomocniczym rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Łapińskiej-Szymańskiej nt.: *Marzec 68 na Dolnym Śląsku w świetle dokumentów aparatu represji i przekazów medialnych*. Promotorem pracy jest prof. DSW dr hab. Tomasz Balbus.

Habilitantka jest współautorem dwóch programów studiów docenionych przez NCBiR, pierwszy to anglojęzyczny program specjalności: *Big Data, digital marketing and trendwatching*, drugi, to specjalność specjalność: *Media dising i marketing wizerunkowy*, również finansowany ze środków NCBiR.

Dr Węglińska w latach 2010 – 2012 była członkiem Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej.

W dorobku organizacyjnym jest też uczestnictwo w organizacji paneli dyskusyjnych i współorganizacja konferencji naukowych.

Reasumując, **w zakresie aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej Habilitantka wykazuje się wysokimi osiągnięciami,**

spełniając tym samym kryteria ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Wniosek końcowy

Stwierdzam, na podstawie przedłożonej dokumentacji, że dorobek naukowy, dydaktyczny i organizatorski dr Agnieszki Węglińskiej spełnia wymagania stawiane przez przepisy ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki z 14 marca 2003 roku oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 roku.

Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny, w tym przedstawiona jako osiągnięcie badawcze monografia zatytułowana: *Dziennikarze telewizji publicznej w Polsce – między polityką, misją a rynkiem* spełnia wymagania ustawowe i uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie dr Agnieszce Węglińskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce.

Ewa Manińska